

BESLUT

2018-11-26

Dnr: 18/01913 och
1914**SAKEN**

Aktuellt, SVT2, 2018-05-31, inslag om en utredning om kostnaden för flyktinginvandringen; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget hade rubriken "Flyktingkostnaderna – Beräkningar får kritik" och handlade om en ny rapport som bland annat utredde kostnaden för flyktinginvandring i Sverige. I det så kallade löpet sades följande.

Ny rapport visar att flyktinginvandringen kostar men behövs det en prislapp?

I påannonseringen till inslaget sa programledaren följande.

Invandringen och integrationen är ju heta frågor just nu och i dag kom ett nytt bidrag till den debatten kan man säga. En rapport som pekar ut plus och minus med flyktinginvandringen. Och konstaterar att den är ett minus för statskassan. Varje flykting innebär en genomsnittlig kostnad på 74 000 kr per år för staten.

Inslaget inleddes med ett reportage om rapporten. I reportaget sa en reporter bland annat att rapporten hade undersökt hur det hade gått för de flyktingar som kommit till Sverige från tidigt 1980-tal till år 2015. Reportaget följdes upp med en studiointervju med den nationalekonom och migrationsforskare (A) som skrivit rapporten. Bland annat sades följande.

(Programledare) – Men varför är det viktigt att göra det här, att utreda och slå fast vad en flykting kostar? (A) – Dels som information till finanspolitiken, vad det får för påverkan på budgeten. Dels som information till migrationspolitiken, vad den får för konsekvenser att ta emot flyktingar. Också som information till den allmänna diskussionen där det finns ganska mycket människor som vill veta och har mycket

hypoteser. Och att då komma med skattningar där vi som har dataunderlag för att kunna räkna på det räknar på det så gott vi kan, hjälper till är min uppfattning, att skala bort ytterligheterna i den debatten. (Programledare) – Klargöra fakta helt enkelt? (A) – Ja. (Programledare) – Men rapporten har fått en hel del kritik i dag ska vi också säga. Bland annat från ekonomen [B] som menar att det den egentligen visar att folk med låg lön är mindre lönsamma för staten än de med hög lön.

Därefter visades en intervju med en chefsekonom från Arena Idé (B) som sa att ”minuset” som uppstod på grund av flyktinginvandringen berodde på att flyktingar var överrepresenterade i låglönejobb. A fick därefter möjlighet att bemöta chefsekonomens uttalande. Bland annat följande sades.

(Programledare) – Vad säger du om den kritiken? (A) – Jag förstår inte att det skulle funnits någon kritik i det han sa där. (Programledare) – Alltså, det han menar är ju att en svenskfödd som kör taxi eller jobbar inom restaurang eller andra lågavlönade yrken betalar mindre skatt och alltså också är en minuspost för svenska staten. (A) – Ja. (Programledare) – Så varför behöver man då utreda just flyktingar eller slå fast att de är en minuspost? (A) – För det är en politisk fråga, hur stor flyktinginvandringen ska va. Det är inte en politisk fråga om vi ska ha få eller många taxichaufförer i Sverige. (Programledare) – Nej, just det. Frågan är väl om de är...det är inte att de är flyktingar som gör att de är en minuspost utan att de jobbar i låglöneyrken? (A) – Ja, eller kanske inte jobbar alls i stor utsträckning. Visst är det så.

Programledaren sa därefter att det fanns andra som sa att det finns en samhällsekonomisk vinst med flyktinginvandringen och frågade A om de hade tagit med i sina beräkningar att flyktingar eventuellt arbetar i branscher där det är svårt att få tag på arbetskraft. A sa att de inte hade tagit med en sådan parameter i sina beräkningar och att det är svårt att säga att det finns en samhällsekonomisk vinst med flyktinginvandringen. A sa att Sverige har flyktinginvandring av humanitära skäl. Därefter sades följande.

(Programledare) – Vad tror du? Det här är ju en het fråga nu i valrörelsen. Tror du den kommer användas i valrörelsen, den här rapporten? (A) – Det tror jag kanske inte så mycket. Jag vet inte vad jag ska säga mer om det. (Programledare) – Jag bara undrar om det är sånt som du har tänkt och tagit hänsyn till när du gör en sån här rapport som förmodligen kommer bli kontroversiell? (A) – Det...hm...jag vet inte om jag ska... ska jag tänka på...hur den ska komma att användas i valrörelsen? (Programledare) – Det är inte din uppgift helt enkelt? (A) – Om det finns en fråga där människor efterfrågar kunskap och jag levererar kunskap då tror jag att jag gör någonting bra. Om sen vissa vill använda det som slagträ för det ena eller det andra...jag tror att nettoeffekten av att komma med kunskap i frågor som debatteras är en bra sak. (Programledare) – Okej, tack så mycket för att du kom till *Aktuellt*.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att programledaren var tendensiös och ifrågasatte A och utredningen om kostnaden för flyktinginvandringen. Anmälarna är kritiska till att B som är chefsekonom för en vänsterorienterad tankesmedja fick medverka och kritisera rapporten. Flera anmälare anser att programledaren anklagade A för att bedriva forskning för att påverka valet 2018.

En anmälare är vidare kritisk till att det inte angavs vilka organisationer de två intervjupersonerna representerade och att rapportens ursprung inte uppgavs. Det angavs inte att A var anställd på Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO) vilket gjorde att kritiken mot honom framstod som mer trovärdig.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sverige Television (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet. SVT anför i huvudsak följande.

Att rapportera om och granska aktuell forskning med bäring på samhällsfrågor är något som är väl i linje med SVT:s uppdrag. Att i ett sådant sammanhang ibland ställa spetsiga frågor för att komma fram till svar som är upplysande för tittaren är något som granskningsnämnden i sin praxis brukar godta.

Redaktionen ansåg att rapporten om flyktinginvandringens kostnader var intressant och bedömde att den kunde vara kontroversiell i den pågående valrörelsen där synen på flyktinginvandring var en partiskiljande fråga, därför bjöd *Aktuellt* in A som skrivit rapporten. Programledaren ställde ett antal kritiska och relevanta frågor till A med syftet att få frågan belyst på ett allsidigt sätt. Detta skiljer sig inte från andra intervjuer med partipolitiskt obundna experter. Kritiska frågor ger en möjlighet för den svarande att vässa argumenten och få fram essensen i sitt budskap. Detta innebär inte att programledaren tar ställning i frågan.

Eftersom det tidigare rapporterats om forskning som pekar på en samhälls-ekonomisk vinst med invandringen var det naturligt att ställa frågor kring det till en ekonomisk expert som kommit fram till att det i själva verket var en nettokostnad.

Normalt anges i namnskyltar funktionen hos personen som intervjuas, inte institution såsom universitet, forskningsinstitut etc. I inslaget syntes i namnskylten för B att han var "chefsekonom Arena Idé". Rapportförfattaren A presenterades som nationalekonom och migrationsforskare. Det framgick inte att rapporten var skriven för ESO. SVT anser inte att detta är en så stor brist att det innebär att inslaget strider mot saklighetskravet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som

genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Inslaget handlade om en aktuell forskningsrapport där man beräknat kostnaden för flyktinginvandringen. SVT har som uppdrag att bland annat stimulera till debatt och inslagets kritiska infallsvinkel strider därför inte i sig mot kravet på opartiskhet. I sin praxis har granskningsnämnden beaktat att en programledares uppgift vid intervjuer är att genom ett kritiskt förhållningssätt tydliggöra den intervjuades hållning och nämnden har även godtagit att frågorna kan ha en provokativ karaktär. Mot den bakgrunden anser nämnden inte att programledarens förhållningssätt och uttalanden i det aktuella inslaget medför att det strider mot kravet på opartiskhet.

Nämnden kan inte heller finna att vad anmälarna i övrigt anfört medför att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson (skiljaktig), Clas Barkman, Staffan Dopping (skiljaktig), Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfeldt efter föredragning av Johannes Wik.

Den skiljaktiga meningen framgår nedan.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Johannes Wik

SKILJAKTIG MENING

Ordföranden Dag Mattsson och ledamoten Staffan Dopping är skiljaktiga. De anser att inslaget borde kritiseras men frias och anför följande.

Inslaget handlade om en forskningsrapport på ett område som var politiskt kontroversiellt och föremål för intensiv samhällsdebatt. Inramningen och programledarens frågor till nationalekonomen gav intryck att fokus för inslaget låg på motiven bakom rapporten och hur den kunde komma att användas i valrörelsen, snarare än på de uppgifter som presenterades i rapporten. Det framgick inte heller att det var ESO som ansvarade för rapporten. I något avseende riskerade frågorna under intervjun att uppfattas som tendentiösa och värderande.

Sammantaget gav framställningen det intrycket att forskningsrapporten i själva verket var ett politiskt dokument. Mot den bakgrunden anser vi att inslaget brast i förhållande till kraven på opartiskhet och saklighet. Bristen var emellertid inte så allvarlig att inslaget strider mot dessa krav.